

Гнесь І.П.

д.арх., професор,
Завідувач кафедри архітектурного проектування та інженерії,
Інститут архітектури,
Національний університет «Львівська політехніка»

АКТУАЛЬНІ ЗАДАЧІ РЕФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

В останні роки серед ВНЗ України актуалізувалась боротьба за потенційних абітурієнтів. З 2020 р. вона ще більше загостриться, зважаючи на задеклароване підняття мінімальної вартості навчання (до 23,4 тис. грн.) і її подальший ріст в наступні роки на 20% і 30%. Розширюється і коло конкурентів, до яких долучаються:

— новоутворені комерційні університети, які сповідують іноваційні західні моделі освітньої діяльності;

— нововідкриті актуальні спеціальності у ВНЗ в різних містах України, які надають можливість місцевій молоді здобути бажану професію в домашніх умовах, не обтяжуючи себе клопотами зміни місця проживання в інше місто;

— зарубіжні вищі навчальні заклади — їхніх емісарів сьогодні можна зустріти навіть у найвіддаленіших глухих селах.

В умовах, що складаються, чи не найголовнішим козирем у боротьбі за абітурієнтів стане якість професійної підготовки випускників ВНЗ. Одним із чинників, які суттєво впливають на цю якість, є дилема, яка постійно постає під час кожної сесії. З одного боку, це можливості для викладачів адекватно оцінювати рівень знань і вмінь студентів, з іншого боку — бажання інститутів максимально зберегти контингент комерційних студентів. Значна частина студентів комерційної форми навчання усвідомили свою значимість для університету, як суб'єкта, що наповнює казну університету, а відтак зловживають легковажним відношенням до навчання. І перед викладачем постає непростий вибір:

1 — проявляти принциповість при атестації студентів, що загрожує збільшенням кількості відрахувань за неуспішність. Однак, на прохання деканатів, які змушені дбати про збереження контингенту комерційних студентів, такі горе-студенти в той чи інший спосіб отримують мінімально задовільні оцінки і продовжують навчання;

2 — відразу виставляти таким студентам незаслужені мінімальні оцінки, «закривати очі» на незадовільний рівень підготовки — це найпростіший варіант і багато викладачів так і роблять, не ускладнюючи життя ні собі, ні деканату.

Обидва варіанти деморалізують викладачів, добросовісних студентів, а головне — знижують загальний рівень підготовки фахівців, що відразу дається взнаки при вступних кампаніях і не компенсується ні публікаційною активністю викладачів, ні грантами, ні іншими чинниками, які формують офіційний рейтинг університету. Результатом може стати посилення і без того тривожного відтоку потенційних абітурієнтів за кордон.

Вихід з даної ситуації — у знятті обмежень на кількість заборгованостей, повторних курсів, із-за перевищення ліміту яких сьогодні студентів відраховують з університету. Відтак викладачі зможуть адекватно оцінювати рівень знань і умінь студента, не турбуючись про наслідки негативної оцінки. А студент отримає можливість продовжити навчання до етапу дипломної роботи, самому визначати тривалість свого навчання, у відповідності до власних фінансових можливостей, порядок вивчення і здачі дисциплін. Ліквідація заборгованостей має здійснюватись на комерційній, причому прогресивній основі (кожна наступна перездача коштуватиме дорожче, що стимулюватиме боржників не затягувати процес перездачі). Пропоновані зміни збільшать терміни навчання до 10–15 років, але дозволять:

1 — зберегти і навіть примножити контингент комерційних студентів;

2 — повніше реалізувати поняття повторного курсу, яке сьогодні має досить умовний характер;

3- цивілізовано вирішити ще одну досить гостру проблему — суміщення навчання із трудовою діяльністю, що в свою чергу також має ряд причин, які не домінували в минулому:

— постійно зростає частка студентів комерційної форми навчання;

— відсоток студентів із стипендією в останні роки стабільно зменшується;

— через нестачу місць в гуртожитках багато студентів вимушені винаймати житло в приватному секторі.

Кожна з цих причин окремо, чи в поєднанні, вимагає від студентів додаткових фінансових ресурсів, і далеко не всі студенти можуть розраховувати на фінансове забезпечення з боку родини та вбачають вихід із становища в підробітках. Більше того, не у всіх випадках потреба і безгрошів'я спонукають студентів суміщати навчання і трудову діяльність. Сьогодні серед молоді модно працювати, модно бути самодостатнім. І така життєва позиція молоді не може засуджуватись, а навпаки вітається в сучасному суспільстві. Окрім того, частина студентів приймає рішення йти працювати, щоб отримати практичні навички майбутньої професійної діяльності, оскільки ринок праці переповнений заманливими пропозиціями з досить високими заробітками. Принаймі

серед архітекторів втрата стипендії із-за неуспішності, і навіть повторний курс, цілком можуть бути компенсовані однією місячною зарплатою працюючого студента.

Рано чи пізно об'єктивний процес розвитку вищої освіти, конкуренція примусять ВНЗ зайнятися подібними змінами.

Hnes I.

Sc. D., professor,
Head of the Department of Architectural Constructions,
Institute of Architecture,
Lviv Polytechnic National University

THE CURRENT TASKS OF REFORMING EDUCATIONAL PROCESS

In recent years the struggle for the potential entrants has become actually important for Ukrainian HEIs. From 2020, due to the declared increase in the minimum tuition fees (up to 23.4 thousand UAH) and their further growth by 20% and 30% in the next years, this struggle will be more intensive. The range of competitors is expanding by the following:

— new commercial universities that follow innovative Western models of educational activities;

— modern specialities provided by HEIs in different cities of Ukraine that enable young local residents to get the desired profession at home conditions without changing their place of residence to another city;

— foreign higher education institutions — their emissaries can be found today even in the most remote villages of the country.

In the current circumstances, the quality of HEI graduates' professional training will become one of the most important advantages in the struggle for entrants. One of the factors that significantly affect this quality is a dilemma which constantly occurs during each session. On the one hand, it is an opportunity for teachers to reasonably assess students' knowledge and skills level, on the other hand, it is institutions' desire to retain as many commercial students as possible. Many students who pay tuition fees for their education and being subjects of filling the university treasure have already realized their importance to the university, and therefore abuse the light-hearted attitude to study. Therefore, a teacher has a difficult choice:

1) to show adherence to principles in assessing students' performances, that can cause increasing number of students' expulsion for their failures. However, at the request of the deans, who are forced to retain number of

commercial students, such wretched students anyway receive the lowest satisfactory points for continuing their studies;

2) to put at once undeserved minimum points to such students, «closing eyes» to an unsatisfactory level of their preparation is the easiest way, and many teachers do so without complicating their or the dean's lives.

These two ways demoralize teachers, conscientious students, and what the most important is they reduce the general level of specialist training, that influences on the admission campaigns. It can be offset neither by teachers' publication activity and grants or other factors that form the university official rating. As a result, there can be an increase of alarming outflow of potential entrants abroad.

One of the ways to decide this situation is to remove limits on the number of failed subjects, revision courses, because due to such exceeding limits, students are expelled from the university today. Therefore, teachers will be able to reasonably assess students' level of knowledge and skills without worrying about the consequences of unsatisfied assessment. Students will have an opportunity to continue their studies to the stage of the diploma work, to determine the duration of their studies in accordance with their own financial capacity and the order of studying and passing the disciplines. The elimination of failed subjects should be done on a commercial and progressive basis (each subsequent elimination will cost more than previous one that will encourage students not to delay the process). The proposed changes will increase the studying time up to 10–15 years, but they will allow:

1) to preserve and even increase number of commercial students;

2) to fully realize the concept of a revision course, which is quite conventional today;

3) to solve wisely another rather acute problem — combining studying with work, that in turn also has a number of reasons which did not dominate in the past, such as:

— the share of students in the commercial form of education is constantly increasing;

— the percentage of students with scholarships has been steadily decreasing in recent years;

— due to the lack of dormitories, many students are forced to rent private accommodation.

Each of these reasons, separately or in combination, requires additional financial resources from the students. Not all students can count on financial support from their families that's why they choose part-time jobs and moonlighting. Moreover, the need and money are not the only reasons that make students combine their studies and work. Today, it is fashionable for young people to work and to be self-sufficient. In modern society, such a vital position of young people cannot be blamed, but, conversely, it is welcomed. In addition, some students make decision to work in order to gain practical skills

for future professional activity, as the labour market is replete with alluring high wages offers. For example, the loss of architect students' scholarship due to failure, as well as a revision course, can be offset by one month's salary of a working student.

Sooner or later the objective process of higher education development and competition will force HEIs to undertake such changes.